

Vergaderjaar 2024–2025

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in Oekraïne

Nr. 3295

BRIEF VAN DE MINISTER VAN ASIEL EN MIGRATIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 27 september 2024

Inleiding

Sinds de inval van Rusland in Oekraïne in februari 2022 zijn miljoenen Oekraïners gedwongen geweest te vluchten naar de Europese Unie, en ook naar Nederland. In dit conflict zijn wij de regio en daarom blijven we opvang bieden aan de vele ontheemden uit Oekraïne die een veilig heenkomen zoeken in ons land. Helaas duurt de oorlog voort en de verwachting is dat dit op korte termijn niet zal veranderen. Ontheemden uit Oekraïne zullen dus nog langere tijd in Nederland verblijven. Gemeenten, vele vrijwilligers en betrokken departementen en overheidsorganisaties werken elke dag aan het mogelijk maken van deze opvang. Dit zullen we de komende periode gezamenlijk blijven doen.

Op 22 september jl. zijn er 120.840 ontheemden uit Oekraïne ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) die op grond van de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) bescherming krijgen.¹ Daarnaast zijn er 44.620 ontheemden uit Oekraïne uitgeschreven uit de BRP. Op 20 september jl. waren er 91.000 opvangplekken gerealiseerd waarvan 90.740 plekken bezet. Dit leidt tot een bezettingsgraad van 99,7 procent in de noodopvang.²

In deze Verzamelbrief opvang Oekraïne informeer ik uw Kamer over de opgave noodopvang, het WODC rapport met betrekking tot de positie van ontheemden uit Oekraïne in de Nederlandse samenleving, het rapport Clingendael «De toekomstdiscussie dient zich aan», de eigen bijdrage, de

¹ Dit aantal betreft zowel ontheemden met de Oekraïense nationaliteit (107.740) als ontheemden uit Oekraïne met een permanente Oekraïense verblijfsvergunning, met internationale bescherming of gezinsleden van personen die onder de richtlijn vallen (5.520 ontheemden met overige nationaliteit minus 2.760 ontheemden die per 4 maart 2024 niet meer onder de RTB vallen).

² De meest recente cijfers vindt u op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland>

verlenging RTB, terugkeer, de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne voor gemeenten, de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne, de oproep aan ontheemden die niet bij de IND zijn langs geweest voor hun verblijfsbewijs, het aanmeldproces en triage en toelatingsexamens hoger onderwijs voor ontheemden uit Oekraïne.

Met deze brief worden vijf bijlages meegestuurd. Het betreft: 1. De beslisnota, 2. Het voornoemde WODC-rapport, 3. Het rapport Clingendael, 4. De uitvoeringstoets Regeling opvang ontheemden Oekraïne 2023, 5a. Aanbiedingsbrief UWV en 5b. De uitvoeringstoets door het UWV.

Opgave noodopvang

De voortdurende oorlog in Oekraïne zorgt voor een aanhoudende instroom van ontheemden naar Nederland en dit lijkt niet op korte termijn te wijzigen. Tegelijkertijd zien we dat de beschikbare opvangcapaciteit niet voldoende meegroeit. Dit leidt tot een bezettingsgraad van bijna 100 procent in de gemeentelijke noodopvang, met als gevolg dat ontheemden niet kunnen doorstromen vanuit een hub of crisisnoodopvang (cno) naar gemeentelijke opvanglocaties. Verschillende hubs en cno's hebben dan ook de deuren gesloten voor nieuwe instroom. Om die reden heb ik op 21 augustus per brief een oproep gedaan aan gemeenten om gezamenlijk zorg te dragen voor voldoende opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne in Nederland. In deze brief heb ik geschetst welke acties er vanuit gemeenten nodig zijn als ook welke aanvullende acties ik onderneem. Daar hoort ook bij het meer ruimte bieden voor locaties die langdurig beschikbaar zijn om zo het aantal opvangplekken te vergroten. Die zijn dan mogelijk ook inzetbaar voor andere doelgroepen. Tevens doe ik een oproep aan ontheemden die dat kunnen, om vrijwillig in eigen verblijf te voorzien.

Appreciatie WODC rapport

Het WODC doet onderzoek naar de positie van ontheemden uit Oekraïne in de Nederlandse samenleving, het Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen (LOCOV). Eerder heeft het WODC een literatuurstudie gepubliceerd en op 4 juli jl. zijn de eerste resultaten op basis van de verzamelde data gepubliceerd. In de bijlage treft u dit rapport. Later dit jaar zal een uitgebreider rapport in het kader van het LOCOV verschijnen.

Publicatie rapport Clingendael

In opdracht van mijn ministerie onderzoekt Clingendael de beschermingsopdracht ten aanzien van ontheemden uit Oekraïne. Op 14 juni jl. ontving u de vorige «*Early warning, early action*» rapportage (Bijlage bij Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3258), bijgevoegd treft u de meest recente publicatie van Clingendael in het kader van deze opdracht. In deze publicatie «De toekomstdiscussie dient zich aan» signaleert Clingendael dat de banden van ontheemden met Nederland hechter worden. Sinds het vorige rapport is het model uitgebreid met de mate van sociale en economische integratie in opvanglanden en het effect hiervan op de beschermingsopdracht. Vanzelfsprekend informeer ik uw Kamer ook over volgende publicaties in dit kader.

Verlenging RTB

In de brief aan uw Kamer van 14 juni jl. is reeds aangekondigd dat de Europese Commissie een voorstel tot verlenging van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) tot en met 4 maart 2026 bij de EU-lidstaten heeft ingediend. In het kader van het verslag van de JBZ-raad

van 13 en 14 juni bent u geïnformeerd over de appreciatie van dit voorstel vinden.³ Op 25 juni jl. heeft de Raad met dit voorstel ingestemd. Dit betekent dat de activering van de RTB is verlengd van 5 maart 2025 tot en met 4 maart 2026.

Terugkeer

Hoewel de afloop van de oorlog in Oekraïne nog niet in zicht is, vindt er op Europees niveau ook het gesprek plaats over verblijf en terugkeer van ontheemden uit Oekraïne op de langere termijn. Dit gesprek moeten we uiteraard zorgvuldig voeren, waarbij de situatie in Oekraïne zelf moet worden meegenomen. Nederland zal in de gesprekken in Europa maximaal inzetten op ondersteuning van terugkeer van ontheemden zodra dat kan, met aandacht voor de verbinding tussen terugkeer en wederopbouw.

Eigen bijdrage

Per 1 juli jl. heeft een wijziging in de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) plaatsgevonden. Met deze wijziging gaan gemeenten een eigen bijdrage innen van ontheemden uit Oekraïne die inkomen uit arbeid ontvangen. Hierbij is een implementatieperiode van 6 maanden geboden, zodat gemeenten voorbereidingen kunnen treffen voor de uitvoering van de eigen bijdrage. Gemeenten kunnen de eigen bijdrage reeds uitvoeren op basis van de verplichting in de RooO voor de ontheemden om informatie over inkomen en gezinssamenstelling aan de gemeente te melden. In de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne is een grondslag opgenomen voor gegevensdeling tussen het UWV en gemeenten zodat gemeenten verder worden ondersteund bij de uitvoering van de RooO, dat betreft artikel 33, 2e lid, a tot en met c van de wet SUWI.

Uit de uitvoeringstoets van het UWV en afstemming met de VNG is gebleken dat de grondslag van artikel 7 van de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne zou moeten worden uitgebreid. In de tussentijd is gezocht naar een oplossing om gemeenten toch de volledige gegevens te kunnen verstrekken, maar gebleken is dat een wijziging van artikel 7 van de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne noodzakelijk is. Gezien de wenselijkheid van een spoedige oplossing ben ik voornemens om dit te doen via een reeds lopende verzamelwet die uw Kamer op korte termijn kan verwachten. Tot slot bied ik uw Kamer, conform mijn toezegging tijdens het Commissiedebat Asiel en Migratie op 12 september jl., hierbij de uitvoeringstoets van het UWV voor de wijziging van de Regeling opvang ontheemden uit Oekraïne aan.

Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne voor gemeenten

Het kabinet compenseert gemeenten sinds de grootschalige militaire invasie in Oekraïne op 24 februari 2022 voor de realisatie van noodopvangplekken en andere verstrekkingen aan ontheemden uit Oekraïne. Dit wordt gedaan middels de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne (BooO). Het doel van de BooO is tweeledig: zorgen dat gemeenten geen financieel nadeel ondervinden van de opvang van ontheemden uit Oekraïne, en daarnaast bijdragen aan de creatie van meer opvangplekken door financiële drempels weg te nemen. Per 1 januari jl. zijn de normbedragen per dag per gerealiseerde plek voor de Gemeentelijke Opvang Oekraïners (hierna: GOO) en de Particuliere Opvang

³ Kamerstuk 32 317, nr. 882.

Oekraïners (hierna: POO) herijkt. De normbedragen zijn gebaseerd op het kostenonderzoek dat in de zomer van 2023 is uitgevoerd. Nu de oorlog voortduurt is het van belang om ook per 1 januari 2025 reële compensatie te kunnen blijven bieden aan gemeenten die kosten maken voor de opvang van ontheemden. Hiervoor wordt momenteel door een externe partij opnieuw onderzoek gedaan naar de samenstelling van de kosten die gemeenten maken voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Het onderzoeksrapport moet na afronding als basis dienen om een besluit te nemen over de nieuw herijkte normbedragen voor de GOO en POO die per 1 januari 2025 in werking treden. In het kostenonderzoek worden ook de implementatie- en uitvoeringskosten van het heffen van een eigen bijdrage meegenomen.

Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne

Op 27 juni jl. is de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne in werking getreden. Met de inwerkingtreding van de wet dient de werking van de artikelen 2c en 4 van de Wet verplaatsing bevolking (Wvb) geen doel meer. Gelet op artikel 2, vierde lid, van de Wvb zijn deze bepalingen daarom buiten werking gesteld.

Oproep ontheemden die niet bij de IND zijn langs geweest voor hun verblijfsbewijs

In de brief aan uw Kamer van 14 juni jl.⁴ is geïnformeerd over de resultaten van de oproep van de IND op 9 januari jl. aan de eerste groep van 1.000 personen met de Oekraïense nationaliteit om zich alsnog te melden voor toetsing aan de voorwaarden voor tijdelijke bescherming. Deze personen stonden langer dan een maand ingeschreven bij de gemeente nadat zij zich hadden gemeld voor tijdelijke bescherming, maar waren niet bij de IND langs geweest. Op 17 juni jl. is de tweede groep van 1.000 personen middels een voornemenprocedure opgeroepen. In deze brief informeer ik u over de resultaten van de eerste en tweede oproep tezamen zoals deze op dit moment bekend zijn. Afgerond 1.050 personen hebben geen gehoor gegeven aan de oproep. Zij hebben daarom een beschikking tot buitenbehandelingstelling van het verzoek tot tijdelijke bescherming en van de onvolledige asielaanvraag ontvangen. Daarbij hebben zij ook een terugkeerbesluit met een vertrektermijn van 28 dagen ontvangen. Afgerond 510 personen die zich alsnog hadden gemeld bij de IND voldoen aan de voorwaarden voor tijdelijke bescherming en hebben een verblijfsbewijs RTB ontvangen. Van afgerond 30 personen bleek gedurende de afspraak met de IND dat zij niet aan de voorwaarden van de RTB voldeden. Zij hebben daarom een weigeringsbesluit RTB ontvangen. De resterende ca. 410 zaken zijn bekeken. Deze zaken zijn (veelal administratief) afgehandeld, omdat er bijvoorbeeld minderjarigen tussen zaten, geen sprake meer was van een actueel GBA adres, al een verblijfsbewijs was toegekend of omdat men geen aanspraak meer wenste te maken op de RTB. Op 12 augustus jl. is de derde groep van 1.000 personen opgeroepen. De resterende groep wordt de komende periode opgeroepen.

Wijziging aanmeldproces

In de brief van 14 juni jl.⁵ is uw Kamer geïnformeerd over een wijziging van het aanmeldproces voor tijdelijke bescherming. Vanaf 17 juni jl. hanteert de IND een termijn van vier weken voor de gestelde ontheemde om zich na inschrijving in de BRP bij de IND te melden voor toetsing aan

⁴ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3258

⁵ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3258

de voorwaarden van de tijdelijke bescherming. Eerder gold geen termijn. In de week van 17 juni hebben zich afgerond 460 personen geregistreerd in de BRP. Daarvan hebben afgerond 60 personen zich niet binnen vier weken bij de IND gemeld en dus een voornemen tot buitenbehandelingstelling ontvangen. In de daaropvolgende week, de week van 24 juni, hebben zich afgerond 440 personen in de BRP laten inschrijven. Daarvan hebben 60 personen een voornemen tot buitenbehandelingstelling ontvangen. In de week van 1 juli hebben afgerond 590 personen zich in de BRP ingeschreven. Daarvan hebben afgerond 50 personen een voornemen tot buitenbehandelingstelling ontvangen. In de week van 8 juli hebben afgerond 600 personen zich in de BRP ingeschreven. Daarvan hebben afgerond 40 personen een voornemen tot buitenbehandelingstelling ontvangen. Het is mogelijk dat deze personen bij ontvangst van het voornemen alsnog langskomen bij de IND. Vanaf 28 augustus worden beschikkingen met terugkeerbesluiten verzonden aan personen die niet zijn langsgesproken bij de IND. Dit gebeurt op wekelijkse basis.

Daarnaast is het sinds 1 augustus jl. mogelijk voor gemeenten om vóór inschrijving in de BRP de IND te verzoeken om triage uit te voeren in gevallen dat een persoon evident niet onder de RTB valt (bijv. op grond van inreisstempels). Hiermee wordt voorkomen dat deze personen eerst worden ingeschreven in de BRP en de IND later in het proces oordeelt dat betrokkene niet aan de voorwaarden voor de RTB voldoet waarna de opvang weer dient te worden beëindigd. In plaats daarvan kan de IND vóór een inschrijving in de BRP binnen enkele dagen toetsen of iemand aan de voorwaarden van de RTB voldoet. In het geval dat iemand niet onder de RTB valt, wordt aan hem een weigeringsbesluit uitgereikt en heeft hij niet langer recht op gemeentelijke opvang. Gemeenten zijn geïnformeerd over deze mogelijkheid tot triage.

Toelatingsexamens hoger onderwijs voor ontheemden uit Oekraïne in Nederland

Voor het derde jaar op rij is het voor Oekraïense ontheemde jongeren die tijdelijk in een ander land verblijven, mogelijk om op locatie toelatingsexamen te doen tot het hoger onderwijs in Oekraïne, de Nationale Multisubject Test (hierna: NMT). Het Ministerie van OCW ondersteunt het Oekraïense Ministerie van Onderwijs en Wetenschap en de Oekraïense ambassade in Nederland bij de organisatie van de NMT. In juni 2024 hebben de Hogeschool Rotterdam, IPabo en de VU faciliteiten beschikbaar gesteld om de NMT af te nemen. Meer dan 500 Oekraïense jongeren hebben hiervan gebruik gemaakt. De Oekraïense overheid publiceert informatie over de toelatingsexamens op <https://testportal.gov.ua/>.

Conclusie

Tot slot benoem ik dat ik uw Kamer, samen met mijn collega's, periodiek blijf informeren over de ontwikkelingen op dit onderwerp evenals de aangrenzende werkvelden, zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau.

De Minister van Asiel en Migratie,
M.H.M. Faber – Van de Klashorst